

Македонският въпросъ въ чужбина

Г-нъ Хр. Ал. Божковъ съ младенчески жаръ, достоенъ за прѣдмета, който излага, ни рисува една жива картина на македонското освободително движение.

Както всички политически движения, и македонското има една интересна и, можемъ да кажемъ, твърдѣ поучителна външна история, особено като се знае, че участието на чуждитѣ сили въ политическитѣ събития на Балканския полуостровъ е било въ миналото, пъкъ продължава да бжде и сега, отъ твърдѣ голѣмо значение.

Македонскиятъ въпросъ се роди като въпросъ на международната политика въ момента, когато берлинския конгресъ възстанови владичество на султана върху голѣма частъ отъ европейскитѣ владения, които той губеше по силата на сан-стефанския договоръ. Едничкото задължение, което Високата Порта — цариградското правителство — поемаше прѣдъ силитѣ срѣщу това благодѣяние, бѣше да въведе административни подобрения въ европейскитѣ си провинции: това е прочутия чл. 23 отъ берлинския договоръ.

Но Високата Порта съвсѣмъ немислеше пъкъ и не бѣше способна да въведе тия реформи. Европейската дипломация не искаше да си създава нови грижи въ тоя трѣнливъ Изтокъ, дѣто се преплитаха голѣми интереси и се сблъскваха страшни съперничества. И въпреки нѣкои мѣстни избухвания, (крѣсененско въстание, охридско и пр.) Македония биде изоставена на своята съдба; тамъ не биде направенъ дори опитъ да се приложи отличния Законъ за вилаетитѣ, изработенъ прѣзъ 1880 г. отъ европейската комисиия, която бѣ извършила полѣзно дѣло въ Източна Румелия. Дипломатитѣ бѣха „господа, които се боятъ отъ истории“, а султана — майсторъ въ приспиването имъ; оставаше третия заинтересованъ: македонското население. До като то не се сети да търси правата си, никой не мислеше, че то има такива.

Безспорно, недѣзитѣ и пороцитѣ на отживѣлия врѣмето си турски режимъ бѣха много и населението страдаше отъ тѣхъ. Но то страдаше и по-рано, безъ да изразява въ опрѣдѣлени форми негодуванието си и желанието си да смѣни тоя режимъ съ по-добъръ. Заслугата на Вътрѣшната Организация е именно тази, че стана политическа възпитателка на населението и обедини неговитѣ усилия. Вътрѣшната организация бѣше въ сжщностъ една негласна държава, съ повечето отъ функциитѣ на държавата; тя упражняваше въ своята територия съдебна и административна властъ, тя имаше своя вътрѣшна и външна политика.